

ZEELAND

Pau Heerschap

KIEK, KIEK, EEN KACHELTJE OP DEN DIEK.

DIALECTBEWUSTZIJN IN HET ZEEUWSE TAALGEBIED¹

1. Onbedoelde betekenissen

Het huishoudelijk gedeelte van de Zeeuwsche Vereeniging voor Dialectonderzoek was die zaterdagmorgen in oktober 2002 tijdens de jaarlijks gehouden dialectendag in Kapelle sneller afgelopen dan gedacht. Het wachten was nu op de, in die tijd demissionaire, minister-president Jan Peter Balkenende, die in het Zeeuwse Kapelle-Biezellinge geboren is en er zijn jeugd heeft doorgebracht. Boven verwachting had hij gehoor gegeven aan de uitnodiging om deze dag officieel te openen. Er heerste in de zaal een wat nerveuze stemming, vooral onder de aanwezige autoriteiten. Tegen elven zou de minister-president arriveren. Hoe de tussenliggende tijd door te brengen? Na een loos alarm besloot de voorzitter om alvast maar het lied te gaan oefenen, dat een lid² van de Vereeniging gemaakt had ter ere van het gereedkomen van het manuscript van het Supplement op het Woordenboek der Zeeuwsche Dialecten, na twaalf jaar werk. Aan de heer Balkenende zou een luxe exemplaar aangeboden worden. Kopieën van het vers werden uitgedeeld en even later zongen wij het uit volle borst op de wijs van het Zeeuwse volkslied, dat ik, afkomstig uit het Zuid-Hollandsc Ouddorp op Goeree, nauwelijks ken. In het lied was natuurlijk ook een aantal Zeeuwse taalspecialiteiten verwerkt. Halverwege de tekst stopte de zaal abrupt, want de hoge gast arriveerde. Dat gebeurde, meen ik, bij de volgende passage:

*D'r is verschil van oord toet oord
In taelschat, zinsbouw, klank en woord.*

*Kenmerkend ok, dat óór je éé,
De wisseling van h en g.
Is 't hulp of gulp, is 't hout of goud,
Is 't held of geld en welbeschouwd
Zo wete me in onze stijl
't Verschil nie tussen heil of geil.*

Onder het zingen moest ik plotseling denken aan een gebeurtenis, al bijna veertig jaar geleden. Mijn neef en ik brachten op een middag een bezoek aan onze oom en tante in Tholen. Met de auto over de Grevelingendam was de reistijd aanmerkelijk korter dan vroeger. Toen deed je er van Ouddorp naar Tholen met het openbaar vervoer minstens een halve dag over.

De uitnodiging om de avondmaaltijd mee te gebruiken namen we aan. Door de geanimeerde gesprekken liep die behoorlijk uit en toen ik op een gegeven moment op de klok keek, bleek dat we over niet al te lange tijd zouden moeten vertrekken om de pont van Anna-Jacobapolder-Zijpe nog te kunnen halen, want die avond stond er thuis nog iets op het programma. Toch moest er, zoals gebruikelijk, als afsluiting van de maaltijd nog een hoofdstuk uit de bijbel gelezen worden. Tante begreep gelukkig onze haast. Een lang hoofdstuk kon nu niet en na enig bladeren stelde ze voor: "*Psalm honderdvuufdie-ne dan mar.*" Die was niet te lang en ook niet te kort. Op een gedragen, onnatuurlijke, wat hoge, eentonige reciteertoon begon ze te lezen. Al gauw hadden we door dat ze moeite had met de g- en h-, de beruchte Zeeuwse hypercorrecte g-h-wisseling speelde haar parten. Op Goeree-Overflakkee hebben we met de h- geen moeite, behalve de inwoners van de rooms-katholieke enclave Achthuizen en de rooms-katholieke Oude Tongenaars dan.

Het klonk allemaal heel komisch, maar wij hielden beleefd onze lach in bedwang. Dat lukte echter niet meer toen ze aangekomen was bij een tekst met veel allitererende h-'s. Het klonk ongeveer zo: '*Israël! vertrouw Hij op den Geere, Gij is gun gulp en schild.*' Bij gulp keek ik mijn neef aan. We konden een luide lach niet meer onderdrukken.

Tante keek, zich niet bewust van wat ze aanrichtte, verstoord op en sprak bestraffend: "*Toe noe!*" (toe nou) en vervolgde haar recitatief, waarin dezelfde woorden in nog wat andere varianten herhaald werden.

We hebben de pont gehaald.

Aan ons Thoolse repertoire hebben wij de spotzin '*Gij is gun gulp en schild*' toegevoegd. Wij kenden al '*Ons 'ebbe zes 'oenders en 'n 'aen(e)*' (wij hebben zes kippen en een haan), als antwoord van onze nicht op

de vraag of zij ook kippen hadden. Tot op de dag van vandaag leidt het uitspreken van deze zinnen tot veel hilariteit bij de toehoorders.

2. Het Zeeuwse taalgebied

Het zal nu duidelijk zijn dat we niet kunnen spreken van een Zeeuwse eenheidstaal. Van streek tot streek en van plaats tot plaats, soms zelfs binnen één plaats, zijn er verschillen waar te nemen. Als we letten op gemeenschappelijke kenmerken, dan komen we tot een indeling in drieën. Het noordelijk gebied: Noord-Beveland, Tholen, St.-Philipsland, Schouwen-Duiveland en Goeree-Overflakkee. Het middengebied omvat Zuid-Beveland en Walcheren en het zuiden Zeeuws-Vlaanderen, waar de dialecten een sterk Vlaams karakter vertonen.

Om tot een dergelijke indeling te komen, kunnen we diverse criteria hanteren.³ Een ervan is bv. het gebruik van het werkwoord *zijn* en dan letten we op de derde persoon meervoud. Het noordelijk gebied heeft dan in alle gevallen *binne* of *bin*, terwijl in het zuidelijk gebied de vorm *zien*, en in het oostelijk gedeelte van Zeeuws-Vlaanderen en in de grensstreek *zijn* gebruikelijk is. Dat ze in het Land van Axel dan weer *bin* zeggen, maakt een exacte indeling er niet gemakkelijker op. Het gebruik van *binne* heeft op de noordelijke eilanden het taalrijmpje *Die binne binne, binne binne* (wie binnen zijn, zijn binnen) opgeleverd.

Een ander criterium kan het gebruik van een bepaalde klank zijn. Inwoners van Zuid-Beveland en Walcheren spreken van *'t Land van de 'aoge baomen* (het land van de hoge bomen) als ze de noordelijke eilanden aanduiden, daarmee doelend op de afwijkende klank voor de -oo-, omdat ze zelf spreken van *ôôge bôômen*. Ook de -aa- is heel bruikbaar. Het woord *taal* wordt ten noorden van de Westerschelde uitgesproken als *tael(e)* en op Zuid-Beveland ook als *têël(e)*, terwijl men het in Zeeuws-Vlaanderen overal over *taol(e)* heeft. In 's Heer Hendrikskinderen spreekt men van het *Over-jordaanse*, om aan te geven dat het ten zuiden van de Westerschelde anders is.

Een aparte plaats neemt Goeree-Overflakkee in, dat geografisch tot Zuid-Holland behoort. Aan het einde van de 16e eeuw zijn de Staten van Holland en Zeeland overeengekomen dat het bij het gewest Holland zou horen, alleen Sommelsdijk zou bij Zeeland blijven. Dat duurde nog tot 1805. Het voormalige eiland maakt al sinds vroege tijden deel uit van het Zeeuwse dialectgebied, maar de dialecten vertonen er niet die

verschijnselen die zo kenmerkend voor het Zeeuws zijn. Het al genoemde h-g-probleem is onbekend, en ook de uitval van de -r- vóór -s kent men er niet: vers is *vors* en niet *vos*, zoals in Zeeland. De meeste inwoners van Goeree-Overflakkee willen eigenlijk ook liever helemaal niet als Zeeuw beschouwd worden. Een verklaring hiervoor kan zijn dat men eeuwenlang, vooral in economisch opzicht, op het noorden gericht was. Omdat men er vanwege de slechte verbindingen moeilijk kon komen, bleef Zeeland lange tijd buiten beeld.

3. Uitingen van dialectbewustzijn

Ook in het Zeeuwse dialectgebied treffen we een aantal spotnamen, spotzinnnetjes en karakteriseringswoorden aan, waarmee men eigenschappen van de anderen in het belachelijke trekt. Het betreft dan bijna altijd eigenschappen die men als negatief ervaart. Het voorwerp van spot kan zowel een eigenaardigheid op sociaal, als taalkundig terrein zijn.

Voor de inwoners van elke plaats is wel een spotnaam bedacht.⁴ Opmerkelijk is dat dezelfde spotwoorden voor de inwoners van verschillende dorpen gebruikt worden. Zo worden de inwoners van Goedereede, St. Maartensdijk en Noordwelle *klokkedieven* genoemd. De inwoners van Ouddorp en Oude Tonge worden met *grippeschieters* (greppelschijters) aangeduid en wat te denken van *têêlezêekers* ((melk)teilzeikers) voor die van Biezellinge, Driewegen en Wemeldinge? Deze laatste twee bijnamen duiden een vorm van boersheid aan. *Bêênekluiwers* voor Brouwershaven en *gruttepikkers* voor Nieuwerkerk en Zonnemaire wijzen ongetwijfeld op armoede. De informant uit Elkerzee (nu Scharendijke) gaf er voor *bêênekluiwers* nog een rijmpje bij, waaruit we de betekenis kunnen afleiden:

Brouwershaeven is 'n stad.

't Is 'n stad van stêenen.

Vroeger is 't 'n paerd verbrand,

Ze kluuve nog an de bêenen. (Ze kluiven nog aan de botten)

Bijna alle opgegeven spotnamen voor het Zeeuwse gebied zijn eerder sociologisch dan taalkundig van betekenis. Ik heb in de lange lijst slechts één naam aangetroffen waar sprake is van een duidelijk taalkundig

verband. Het betreft *peren*, vermeld voor Cadzand. Als verklaring wordt vermeld dat mensen die met elkaar op gelijke, vertrouwelijke voet omgaan, elkaar aanspreken met “*Pere! M'n ouwen!*”. *Pere* zou dan van het Franse *père* (vader) afgeleid zijn.⁵

Als er iets is wat de mens opvalt in taal, dan is het wel de klank. De meeste opgegeven zinnestelsels, rijmpjes en andere ‘taalbouwsels’ berusten dan ook op een waargenomen verschil in klank of het ontbreken ervan. Soms is dat verschil heel subtiel en neemt een buitenstaander het niet eens waar. Als men in Ouddorp de zin *Ik hè piene in m'n hood in last van m'n beenen* (Ik heb pijn in mijn hoofd en last van mijn benen.) zegt, weet iedereen die in het naburige Goedereede te plaatsen en men hoort hem met een glimlach aan, want in Ouddorp zegt men, zoals het hoort *hóód* en *bêenen*, met een gediftongeerde uitspraak.

Om het klankaspect nog te versterken en duidelijk te maken waarom het gaat, bevatten spotzinnen van dit soort vaak krachtige binnenrijmen: *Oll en boll en nog niet voll* gaf bv. iemand uit Oostkapelle om de vette Westkapelse -l- te bespotten.

Opgemerkt moet worden dat in veel gevallen (ook) de intonatie bespot wordt, maar dat is in geschreven taal uiteraard moeilijk weer te geven.

Niet altijd ontstaan dergelijke zinnen of woorden uit een behoefte om anderen te bespotten. Soms is men zich dermate bewust van de exclusiviteit van het eigen dialect, dat men bepaalde constructies gaat bedenken. Men wil dan aansturen op een effect van onverstaanbaarheid en roept dan soms de fantasie te hulp. Deze zgn. hyperdialectismen⁶, die dan ontstaan, dienen gewoonlijk om de kennis van buitenstaanders te testen en men kan ze regelmatig in een quiz aantreffen. Hier volgen wat voorbeelden:

- *Ao 't ouwe toe j't aod ao, dan aoje't nog ehad* (als je het gehouden had, toen je het gehad had, dan had je het nog gehad): opgegeven door iemand van Brouwershaven, maar eigenlijk in heel Zeeland bekend.
- *Lèmakettalanka* (laat maar, ik heb het allang al) en *Oemòmenoe?* (hoe moeten we nu?) zijn o.a. opgegeven door iemand van Oud Vossemeer op Tholen, maar ook eigenlijk in heel Zeeland bekend.
- Ten slotte nog een raar bedacht rijmpje uit Ouddorp, waarin de in het Zeeuwse taalgebied alleen in Ouddorp en Goedereede gebruikte woorden *uus* (ons, als persoonlijk en bezittelijk voornaamwoord) en

puus (poes): *Uuze puus heit zeve puuzen epuust. D'r is gêên êêne puus die zovel puuzen kan puuze as uuze puus* (onze poes heeft zeven jongen gekregen. Er is geen enkele poes die zoveel jongen kan krijgen als onze poes.)

Natuurlijk mag in dit verhaal de meest bekende zin *Kiek, kiek een kacheltje op den diek* niet ontbreken. Vrijwel iedereen die deze zin hoort, denkt vanwege *kiek, kiek* en *diek* onmiddellijk aan Zeeland, hoewel men niet precies weet wat men met dat *kacheltje* aanmoet. Een collega van de 'overkant' - zo wordt op Goeree-Overflakkee het gebied ten noorden van het Haringvliet aangeduid - dacht desgevraagd aan een soort barbecue. Weer een ander meende een vuurpot, die men in de nazomer op het terras kan zetten. De zin blijkt dus nog te voldoen aan het doel waarvoor hij ooit bedacht is (volgens de verklaring in het Woordenboek der Zeeuwse Dialecten): "*om de Hollanders in verwarring te brengen*". Voor wie het nog niet wist: *kacheltje* is het woord voor veulen, een verbastering van het Latijnse woord *capitale*.⁷ De zin wordt in het hele gebied gebruikt.

4. Een trip door het Zeeuwse taalgebied

We maakten in het begin een uitstapje naar de stad Tholen. Ook de andere delen van het Zeeuwse taalgebied verdienen een bezoek. Ik wil u nu meenemen op een trip door het gebied en ik zal u per streek nog wat specialiteiten tonen. We starten op Goeree-Overflakkee, brengen vervolgens een bezoek aan de andere eilanden en beëindigen onze reis in Zeeuws-Vlaanderen.

Goeree-Overflakkee

De dialecten van Goeree en Overflakkee verschillen duidelijk van elkaar. Dit is te verklaren uit het feit dat het tot 1751, toen ze verbonden werden door een dam, eeuwenlang afzonderlijke eilanden waren. De dialecten van Ouddorp en Goedereede hebben een sterk Zeeuws karakter, die van Overflakkee vertonen ook kenmerken van het Hollands dialect, bv. *veul* voor 'veel', *speule* voor 'spelen' en *kenne* voor 'kunnen'. De inwoners zijn zich bewust van dat onderscheid. Die van Overflakkee bespotten die van Goeree met *Gôô je weig, of ik slôô je weig* (ga je weg of ik sla je weg) en die van Goeree spotten dan weer terug: *Gae je weg,*

of bluufje stae? (ga je weg of blijf je staan). Ook zeggen de Flakkeënaars *haon*, *maon* en *kousebaon* (handen, manden en kousebanden) om de uitspraak van die door de Goereeërs gebruikte woorden belachelijk te maken. Die van Goeree steken dan weer de draak met de nasale klanken in *hangden*, *tangden* en *kousebangden* (handen, tanden en kousebanden) van Dirksland en Herkingen.

De dialecten van Overflakkee kunnen ingedeeld worden in drie groepen: het Oost-Flakkees, gesproken in Den Bommel, Ooltgensplaat en protestants Oude Tonge en het West-Flakkees voor de overige plaatsen, terwijl die van Achthuizen (spotnaam *Hachtuuzen*) en rooms-katholiek Oude Tonge, vanwege het sterk Brabantse karakter van het dialect, een aparte plaats innemen.

De inwoners van Ooltgensplaat worden bespot met de zin *Kàj goewd fie-jtse?* (kun je goed fietsen?), vanwege de ongebruikelijke gerekte uitspraak van de -ie- in dat woord. Zij spreken ook van *segaar* (sigaar), terwijl in de andere plaatsen de uitspraak *segaor(e)* is. Een geliefd onderwerp van spot is de gebrouwde -r-, de zgn. huig-r. Onderwerp van spot was wat dat betreft een hele generatie *Plaetenaers* (inwoners van Ooltgensplaat), die bespot werden met *De kat(te) krraaouwt de krrullen van de(n) trrap* (De kat krabt de krullen van de trap), vanzelfsprekend uitgesproken met de huig-r. Als oorzaak wordt wel een schooljuffrouw die brouwde genoemd.⁸

Schouwen-Duiveland

Drie plaatsen moeten hier vanwege hun taaleigenaardigheden nader beschouwd worden: Bruinisse, Zierikzee en Scharendijke.

Wat Bruinisse betreft is de zin *Ik komme van Bruu in weete van niks* algemeen bekend. Hij kan het beste vertaald worden met 'Ik doe net of mijn neus bloedt'. Op het eerste gezicht is er aan deze geschreven zin niets bijzonders te zien. De klinkers moeten echter op een zeer lijkige toon worden uitgesproken, om de draak te steken met het zeer langzame spreektempo van de inwoners van Bruinisse.

De Zierikzeeënaars worden bespot met *Dae ei de Noowbele poowrte* (daar heb je de Nobele Poort) en *'Ei de boowde al heleize?* (heb je de bode (Zierikzeese Nieuwsbode) al gelezen?) Het gaat hierbij niet alleen om een afwijkende uitspraak van de -ee- en de -oo-, die naar een -ou- en -ei- zwemen, maar bovendien gerekt worden uitgesproken. Ongeveer

hetzelfde verschijnsel doet zich voor in Goedereede, evenals Zierikzee een stad. Iemand uit Zierikzee vertelde mij dat in die plaats alleen oudere inwoners nog zo spreken.

Broo mi suu'er is le'er (brood met suiker is lekker) is de spotzin voor Scharendijke. Het gaat hier om de zgn. glottisslag, een klapje van de stembanden dat de weggevallen -k- vervangt. Ook op het nabijgelegen Goeree is het duidelijk waar te nemen, maar daar ook in woorden waarin de -t- of -d- weggevallen is, zoals *pi'ie* (putje), *ban'ie* (bandje).⁹

Tholen en St.-Philipsland

Met Tholen maakten we al eerder kennis. Als taalgrap trof ik de volgende zin nog aan: *Passesenie dan passie 'n paer aore* (als ze niet passen, dan pas je een paar andere), in een schoenenzaak gezegd. Tegen iemand die zijn dialect niet wil spreken, zegt men wel eens: *Je oef nie achterover te praeten, ooj!*

Opmerkelijk is een versje, waarvan per plaats een andere variant voorkomt. Ik laat hier de variant van Stavenisse volgen. Let op de namen van de plaatsen:

<i>Thoole is 'n stad,</i>	Tholen is een stad,
<i>Poo'fie 'n hat,</i>	Poortvliet is een gat,
<i>Scherpenisse kan nie pisse,</i>	Scherpenisse kan niet pissen,
<i>Smurdiek stienkt,</i>	Sint Maartensdijk stinkt,
<i>Staevenisse blienkt,</i>	Stavenisse blinkt,
<i>Stalland is 'n taoverkot,</i>	Sint Annaland is een toverhok,
<i>In op Vosmaer doe(n) ze</i>	En op Oud Vossemeer doen ze
<i>de deure op slot.</i>	de deur op slot.

Het zal duidelijk zijn dat in elke variant de eigen plaats *blienkt*.

Noord-Beveland

We zijn nu aangekomen bij de *Peelanders* - een *pee* is een wortel of een suikerbiet - zoals de Noord-Bevelanders door die van Zuid-Beveland genoemd worden. Op taalkundige gronden is het Noord-Bevelandse gebied in tweeën te delen: in het oosten (Colijnsplaat, Kats en Kortgene)

zegt men bv. 'aar, in het westelijke deel (Geersdijk, Kamperland en Wissekerke) zegt men 'aor. 'De aardappels zijn gaar' klinkt dan als *De èrpels binne 'aar/'aor*.

Iemand van Geersdijk meldt dat met 'n *Lè'e bà'ie thee mee suu'e* (een lekker bakje thee met suiker) de glottisslag van Kamperland gehegeld wordt. In *Die weunt zee'er achter de kaèreke* wordt de spot gedreven met de gerekte uitspraak van zowel *zeker* als *kerk* in Colijnsplaat.

Zuid-Beveland

Door de Noord-Bevelanders worden die van Zuid-Beveland *juuntrekkers* (uientrekkers) genoemd.

Ook op Zuid-Beveland is sprake van een tweedeling: 't west-ènde en 't oôst-ènde. Naar men mij meedeelde ligt de grens tussen Kloetinge en Kapelle-Biezeling en Oudelande en Driewegen. Die van het west-ènde bespotten die van het oôst-ènde met *Zêên, doen en lêêten, gruttepap eten* (zeggen, doen en laten, gruttepap eten), omdat zij de slot-n uitspreken. Ook is er iets met de uitspraak van de -aa- aan de hand: die van het oôst-ènde noemen aardappels *petaten*, die van het west-ènde *petaoten*. In Ellewoutsdijk spreken ze, daarvan afwijkend, van *èrpels*.

In de stad Goes hoort men voor -aa- de palataler uitgesproken -ae-, bv. in *straete* (straat), terwijl op Zuid-Beveland de êê-klank gebruikt wordt, bv. *strêête*.

Walcheren

Iemand uit Vlissingen gaf een zin op die gebruikt werd als een of andere activiteit niet opschoot: *ÿ Gaet op z'n Middelburgs*, daarmee doelend op het langzame spreektempo van de Middelburgers.

Voorwerp van spot waren vaak de inwoners van het vissersdorp Arnemuiden. Omdat die hun vis zowel op Zuid-Beveland als op Walcheren uitventten, kwamen die in beide streken met veel mensen in contact. Iemand uit Biggekerke kende een spotrijmpje dat de lijzige, slepende, spreektrant van Arnemuidenaars bespottelijk maakte. Het luidt:

*Middelburg ònde-r,
Vlissingen bove-n,
Èèremui-je bo-ven ao-les.*

Iemand van Westkapelle meldt een rijmpje, dat met hetzelfde doel gemaakt is: *Onze tae-le en de Westkape-lse tae-le is de môô-iste van ao-llemae-le* (onze taal en die Westkapelse taal is de mooiste van allemaal).

Zeeuws-Vlaanderen

Op taalkundige gronden zijn in Zeeuws-Vlaanderen vijf dialectgroepen te onderscheiden: het West-Zeeuws-Vlaams, dat van het Land van Axel, het Oost-Zeeuws-Vlaams (het Land van Hulst) en dat van de grensstreek van Nieuw Namen tot Sas van Gent. In de laatstgenoemde twee spreekt men eigenlijk Oost-Vlaams. Dan is er nog het gebied ten zuiden van Aardenburg tot Eede, dat aansluit bij het taalgebied van Belgisch-Vlaanderen.

- Het West-Zeeuws-Vlaams wordt niet alleen aangeduid met *Dat is 't land van de kik en de gie* (dat is het land van ik en jij), maar ook met *wudder en zudder zin familie van judder* (wij en zij zijn familie van jullie).

- Voor Breskens hoort men vanwege de gerekte uitspraak: *'n cè-nt voor de kèr-ke* (een cent voor de kerk).

- Voor Biervliet kwam ik de volgende zin tegen: *'n erienk ei gjin bloed nie mjee* (een haring heeft geen bloed meer), daarmee doelend op de in Nederland bekende Willem Beukelsz. van Biervliet, die het haringkaken uitgevonden heeft.

- Iemand uit Koewacht gaf een variant op de 'kacheltjeszin', bedoeld voor die van Axel:

Kiek, kiek, 'nen Axelaor op d'n diek.

Schiet 'm dôôd, die vette klôôt.

Steek 'm in 'n kissie, lijk 'n vissie.

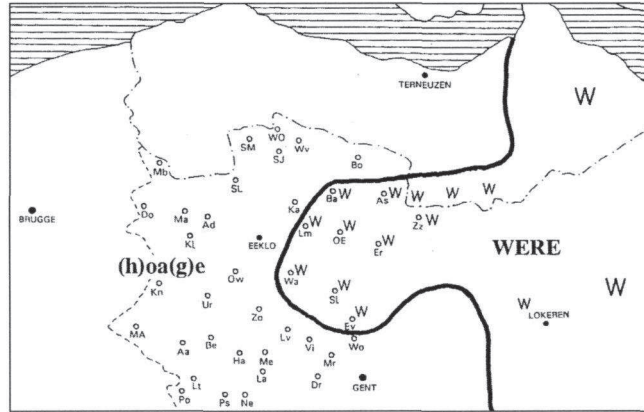
(Kijk, kijk, een Axelaar op de dijk

Schiet hem dood, die vette kloot.

Steek hem in een kistje, als een visje).

- Uit Biervliet komt voor de grensstreek *dat mutteke stond achter de wjerre en het rokelde met zijnen koddeke* (het kalf stond achter de heg en sloeg met zijn staartje) opgegeven. In dit zinnetje wordt vooral de woordenschat op de korrel genomen (zie kaart 1).

- Iemand uit Breskens meldt voor Eede: *'k En komme van Djee, 'k en 'n mes in 't kunnen er drij op* (ik kom van Eede, ik heb een mes en ik kan er drie aansteken), daarmee doelend op de vechtlust van de inwoners van Eede.¹⁰

KAART 1: haag/weer (mat RND) (overgenomen uit Taeldeman (1998))

5. Besluit

Aan het eind van de reis kunnen we vaststellen dat het Zeeuwse taalgebied een levendig scala biedt aan woorden en zinnen die uiting geven aan het taalbewustzijn van de dialectsprekers daar. Gebleken is dat niet afwijkende zinsbouw en woordgebruik leiden tot het uiten van spot, maar vooral klankpatronen, intonatie en ritme. Een bescheiden mondeling onderzoek op de scholengemeenschap in Middelharnis waar ik werk, onder dialectsprekende jongeren van Goeree-Overflakkee, Schouwen-Duiveland, Sint Philipsland en Tholen toonde aan dat dergelijke woorden en uitdrukkingen niet meer zo bekend zijn. Het zou jammer zijn als het gebruik ervan zou verdwijnen. De veelkleurige kaart van het Zeeuwse taalgebied zal dan steeds meer gaan verbleken en op den duur blijft er dan slechts een flets plaatje over.

NOTEN

1. Voor dit artikel heb ik gebruik gemaakt van de antwoorden op vraag 33 van Vragenlijst 15 (1947) van het Centraal Bureau voor Nederlandse en Friese Dialecten en de antwoorden n.a.v. een enquête van de Zeeuwsche Vereeniging voor Dialectonderzoek die gepubliceerd zijn in *Nehalennia* 137, blz. 67 e.v. Tevens heb ik een aantal personen mondeling benaderd.
2. Dit lied is gemaakt door mevr. C. M. Limonard-Martens.
3. *De Vin* (1953: 67 e.v.)
4. Berns (1994: 15 e.v.)
5. Cornelissen (1933: 133)
6. Weijnen (1961)
7. Weijnen (1996: 84)
8. Both (1999)
9. *De Vin* (1953: 60 e.v.)
10. Met dank aan Rinus Willemsen uit Biervliet die waardevolle aanvullende informatie voor het gedeelte over Zeeuws-Vlaanderen verschaftte.

BIBLIOGRAFIE

- Berns, J. B. (1994): 'Dertig jaar Woordenboek der Zeeuwse Dialecten, honderd maal Nehalennia: en het werk gaat door.' In: *Nehalennia, Bulletin van de Werkgroep Historie en Archeologie van het Koninklijk Zeeuwsch Genootschap der Wetenschappen en de Zeeuwse Vereniging voor Dialectonderzoek*, nr. 100, Middelburg.
- Both Jan. (1999): 'Over geiten en Nazereeners'. In: *PZC*, 2 februari.
- Cornelissen, Jozef (1933): *Nederlandsche Volkshumor op stad en dorp, land en volk*, deel III, Antwerpen.
- Ghijzen, Ha. C. M. (1964): *Woordenboek der Zeeuwse Dialecten*, 3e druk, Den Haag.
- Taeldeman, J. (1998): 'De dialecten van het Meetjesland gesitueerd in tijd en ruimte'. In: *Vriendenboek Luc Stockman*. Maldegem: BVBA Van Hoestenberge.
- Vin de, A. (1953): *Het dialect van Schouwen-Duiveland*, Assen.
- Weijnen, A. (1961): *Het bewustzijn van dialectverschil. Voordrachten gehouden voor de Gelderse leergangen te Arnhem*; Nr. 5. Groningen: Wolters.
- Weijnen A. (1996): *Etymologisch Dialectwoordenboek*, Assen.

